

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Otthon az otthontalanságban. Palesztin és Holland perspektívák

[Review of: Home. Exhibition at Framer Framed, Amsterdam, 2017]

Deim, R.

Publication date

2017

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Deim, R. (2017). Otthon az otthontalanságban. Palesztin és Holland perspektívák: [Review of: Home. Exhibition at Framer Framed, Amsterdam, 2017]. Web publication or website, artPortal. <https://artportal.hu/magazin/otthon-az-otthontalansagban-palesztin-es-holland-perspektivak/>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Otthon az otthontalanságban.

Palesztin és holland perspektívák

Deim Réka • 2017. 08. 22. | Olvasási idő: 4 perc

Amszterdam   kortárs művészet   migráció

Ritkán gondolunk bele a menekültek tömegeit látva, hogy nem csak lebombázott városokat hagytak maguk mögött, hanem otthonokat, életmódot, kultúrát. Ezzel foglalkozik egy kiállítás Amszterdamban.

Home. Framer Framed, Amszterdam, szeptember 3-ig.

Az Otthon (*Home*) című kiállítás az amszterdami Framer Framed nevű kortárs kiállítótérben a címadó fogalom jelentésrétegeibe enged betekintést, elsősorban a palesztin diaszpóra és a Gázai övezet lakói szemszögéből.

A kultúrákon és diszciplínákon átívelő, kritikai elméleti szemléletmódot hirdető kiállítótér kurátora, Meta Knol, egy holland művész 2016-os projektje mellett palesztin, izraeli és szír költőket, művészeket, újságírókat, dokumentumfilmeseket hívott meg, hogy reflektáljanak az „otthon” jelentéstartalmaira.

A térben tizenöt fényképen Marjan Teeuwen Lerombolt ház, Gáza (*Destroyed House Gaza*) című installációja látható, amely egy 2014-ben lebombázott ház újjáépítésének fázisait mutatja be a Gázai övezetben. A művész a kőtörmelékekből nem az eredeti lakóházat építette vissza, hanem egy közösségi teret hozott létre, amely néhány hónapon át az emlékezés helyszínéül szolgált a helyi lakosok számára. A fotósorozatot videók kísérik az építés folyamatáról és a látogatók reakcióiról, Ezz Al Zanoon fényképész és Rawan Mahady újságíró jóvoltából.

Marjan Teeuwen: Destroyed House Gaza 05

A koncepció egyik sarkalatos pontja az 1948-as háború („Al-Nakba”) és az azt követő kivándorlás traumájának kérdése, aminek feldolgozására a kurátor szerint eddig nem volt elég ideje és erőforrása a helyi közösségeknek. A művész szándéka szerint ebben segít a nem hivatalos emlékhely, amely teret nyit a traumákkal való szembenézéshez. Teeuwen aprólékos, precíz építőmunkáját – amelyben helyi munkások segítettek – Ernst van Alphen az emlékezés rendező-rendszerítő mechanizmusához hasonlítja. A privát családi ház a rekonstrukció révén autonóm műalkotássá válik, amelyet a romokból visszaépített és saját koncepciójára formált az alkotó, egy konfliktusoktól erősen terhelt társadalmi-politikai kontextusban. Knol szerint Teeuwen többi –

elsősorban holland városokban készült – lerombolt házakat rekonstruáló, azokat „meggyógyító” installációja közül ez a projekt kapcsolódik a legtöbb szállal a lokális társadalmi és politikai valósághoz.

Úgy is fogalmazhatnánk, hogy ez a projekt használja ki legjobban a témában és a helyszínben rejlő lehetőségeket, hogy megragadja az erre érzékeny nyugat-európai közönség figyelmét. Ki ne kapná föl most a fejét olyan problémafelvetésekre, hogy „mi a művészet szerepe a világ társadalmi-politikai konfliktusaiban,” vagy „hogyan változik a műalkotás jelentése a gázai köztérből a holland galériába történő áthelyezés eredményeként”? Nem biztos azonban, hogy az angolszász művészetelmélet, emlékezet- és traumadiskurzus által kínált megoldások a Gázai övezet kontextusában relevánsak. A szolidaritás-vállalás, a közösségépítés szándéka és a helyi hangok reprezentálása kétségtelenül szép és nemes dolog, de egyfajta arroganciára vall a segítségnyújtó és „gyógyító” szándék. Etikus-e egyáltalán egy kívülállónak beleavatkoznia a helyi diskurzusba? – kérdezi maga a kurátor.

Photography Destroyed House Gaza (2017) by Marjan Teeuwen, installation photo by Framer Framed © Marlise Steeman

Mindenesetre az emlékhelyé emelt családi otthonról készült esztétikus fotók olyan kezdőpontot adnak a kiállítás többi eseményéhez, amely ráhangolja a látogatót az emlékezés és identitás problémáira. Az első kísérőprogramon Fatena Al Ghorra Belgiumban élő palesztin költő és Samer Al Kadri Hollandiában élő szír művész beszélgetett a képzeletbeli otthon kialakításáról az irodalom és a képzőművészet segítségével. Mindkét alkotó a maga módján aktívan őzri és

alakítja is kultúráját. Al Ghorra irodalmi eseményeket szervez, előadásokat tart és az Al Jazeera tudósítója. Al Kadri nemrégiben arab könyvesboltot és kávézót nyitott Amszterdamban, ahol a helyiek és az itt élő arabok találkozhatnak.

A kísérőprogramok közül kiemelkedik A nagy könyvrablás (*The Great Book Robbery*, 2011) című dokumentumfilm, amelyet a romániai születésű, izraeli-holland rendező, Benny Brunner készített. A film a Nakba egy olyan aspektusát mutatja be, amely az „otthon” fogalmának tágabb, a kultúra egészére vonatkozó jelentéseit bontja ki. Az otthonait elhagyni kényszerülő palesztin családok hátrahagyott könyveinek sorsán keresztül reflektál a háború emlékezetére és az azelőtti, mára feledésbe merült időszakra.

Az 1948-as háborút követően az izraeli hadsereg az egyetemen együttműködve mintegy 70.000 könyvet gyűjtött össze az üresen hagyott otthonokból, amelyek „Elhagyott tulajdon” (Abandoned Property) pecséttel bekerültek Izrael Nemzeti Könyvtárába. Azóta ezek nagy részét visszaigényelték az eredeti tulajdonosok, de a könyvtár a mai napig őriz kb. 6.000 ilyen kötetet. A történészekkel, írókkal és a könyvek egykori tulajdonosaival készült interjúkon keresztül számos személyes emlék és nézőpont mutatkozik meg. Már az válaszadók szóhasználata is árulkodó: van, aki a könyvek összegyűjtéséről és megőrzéséről, van, aki lopásról és agresszív kulturális elnyomásról, büntényről beszél. A könyvtár nem foglalt állást az ügyben és nem adott engedélyt a dokumentumfilm készítőinek, hogy megtekintsék az arab köteteket. Bár a palesztinok részéről nincs szervezett követelés a könyvek visszaszolgáltatására, sokak szerint egy ilyen gesztussal Izrael szimbolikusan elismerhetné a háborúban játszott felelősségét.

Egy másik fontos aspektus, amire az idősebb megszólalók felhívják a figyelmet, a palesztin kulturális élet folytonosságának megszakadása 1948-ban. A „palesztin kultúra” kifejezés hallatán sokan a '60-as évek óta kibontakozó palesztin irodalomra és a Nakbára reflektáló alkotásokra gondolnak, pedig a palesztin városokban aktív kulturális intézményrendszer működött a háború előtt is – színházak, mozik, újságok, könyvtárak, archívumok. Mára ezekből az intézményekből és a gazdag építészeti örökségből sok elveszett, és a restaurálásra nincs elég forrás. A háború óta a palesztin identitás egyik meghatározó tétele az otthontalanság, üldözöttség és a menekült státusz kérdése. Ezzel szemben a dokumentumfilmben szereplő könyvek és személyes emlékek a Nakba előtti szellemi hagyaték gazdagságára, az arab nyelv, vallás és kultúra sokszínűségére is emlékeztetnek.

Video blog HOME by Ezz Al Zanoon & Rawan Mahady, installation photo by Framer Framed ©

Marlise Steeman

Az otthon mint fizikai és metaforikus teret több szemszögből megvilágítja a kiállítás a bemutatott fotókon, videókon és a meghívott előadók változatos tapasztalatain és emlékein keresztül. A beszélgetések során, amelyekbe gyakran Skype-on bekapcsolódtak a Gázai övezet különféle intézményi dolgozói és alkotói, a múltfeldolgozás stratégiái és a jelenlegi rekonstrukciós kísérletek kerültek szóba. Bár a kiállítás olyan művészetelméleti problémákat is próbál felvetni, amelyek csak a művészetkedvelő közönség szűk köre számára érdekesek, összességében jól egyensúlyoz a programkínálattal és aktuális problémákra irányuló párbeszédet alakít ki. Nem utolsó sorban pedig emlékeztet, hogy a sokunk számára készpénznek vett materiális referenciapontok, mint vallási és kulturális intézmények, könyvek, tájak, városrészek az otthonalanná vált menekültek számára csupán az emlékezet és képzelőerő által létrehozott mentális térben válhatnak a mindennapos élet részévé.

A nyitóképen: Video blog HOME by Ezz Al Zanoon & Rawan Mahady, installation photo by Framer Framed ©

Marlise Steeman